

Ekspertyza ornitologiczna
i chiropterologiczna na potrzeby projektu
„Modernizacja energetyczna budynków
Urzędu Miasta w Zgorzelcu
i Urzędu Gminy Zgorzelec”.

autorzy opracowania
Tomasz Gottfried, Waldemar Bena

"Murinus"
Tomasz Gottfried
51-206 Wrocław, ul. Wilanowska 77/13
R: 891480599 NIP: 887-154-82-19

MURINUS

Tomasz Gottfried

Wrocław, kwiecień 2024

1. Wstęp

Ochronę ptaków i nietoperzy w naszym kraju reguluje szereg przepisów i porozumień. Głównym dokumentem jest *Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną* z dnia 16 grudnia 2016r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 2183), będącym wypełnieniem zapisu zawartego w *Ustawie o Ochronie Przyrody* z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2016r., poz. 2134 z późn. zm.). W odniesieniu do gatunków chronionych minister wykorzystując upoważnienie ustawowe wprowadził zakazy dotyczące m.in. zabijania, okaleczania, chwytania, transportu, pozyskiwania, przetrzymywania, a także posiadania żywych zwierząt, niszczenia jaj i postaci młodocianych, gniazd i innych schronień, umyślnego płoszenia i niepokojenia.

Wiele gatunków ptaków gnieździ się w pobliżu człowieka. Niektóre z nich wykorzystują różnego rodzaju szczeliny i nisze w naszych budynkach mieszkalnych. Wśród gatunków lęgowych, które potencjalnie mogą budować gniazda w/n budynkach wszystkie są chronione, a z pośród nich ochronie ścisłej podlegają:

- na strychach, stropodachach, w różnego rodzaju niszach: pustułka, pójdzka, kawka, jerzyk, kopciuszek, jaskółka dymówka, wróbel, mazurek,
- na elewacji w niewielkich szczelinach, otworach: jerzyk, szpak, bogatka i modraszka, czasami muchołówka szara,
- mocujące gniazda na elewacji budynków: jaskółka oknówka,
- na nieużytkowanych balkonach: gołąb miejski, sierpówka, czasami kos, pustułka.

Większość, bo 12 z tych gatunków jest objętymi ochroną na podstawie Dyrektywy Ptasiej Unii Europejskiej (*the EC Directive on Wild Birds (79/4409/EEC)*) i wymaga ochrony. Bardzo często można spotkać w budynkach lęgowe gołębie miejskie i kawki, które podlegają ochronie częściowej.

Ochronę rodzimych gatunków nietoperzy sankcjonuje także podpisanie przez Polskę porozumień międzynarodowych - Konwencji Berneńskiej (*the Bern Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern, 1979, Appendix II*), Konwencji Bońskiej (*the Bonn Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, Bonn, 1979, Appendix II*) oraz Porozumienia o Ochronie Nietoperzy w Europie (*Agreement on the Conservation of Bats in Europe, EUROBATS, Appendix I*). Wszystkie występujące w Polsce nietoperze są również gatunkami objętymi ochroną na podstawie Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej (*the EC Directive on the Conservation of Natural Habitats and of Wild Fauna and Flora (92/43/EEC)*). Siedem gatunków wpisanych do Załącznika II wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony. Wszystkie pozostałe umieszczone są w Załączniku IV i wymagają ścisłej ochrony.

Większość gatunków nietoperzy należy do ssaków synantropijnych (występujących w sąsiedztwie człowieka). Często swoje kolonie rozrodcze lokalizują na strychach (podkowiec mały, nocek duży, gacek brunatny, gacek szary), pod obiciami (karliki i mrocзки) lub w szczelinach budynku (borowce wielkie). W piwnicach znajdują dogodne warunki do zimowania. Również w okresie migracji pojedyncze osobniki często szukają okresowych schronień w budynkach.

Fotografia na okładce: frontowa ściana budynku.

Wojciech

2. Metodyka

Inwentaryzację budynku Urzędu Gminy Zgorzelec przy ul. T. Kościuszki 70 w Zgorzelcu wykonano 23 kwietnia 2024 r.

Podczas inwentaryzacji ornitologicznej poszukiwano nisz, otworów wentylacyjnych, szczelin i tym podobnych miejsc, w których chronione gatunki ptaków mogą zakładać gniazda. Zwracano też uwagę na obecność ptaków na budynku, a zwłaszcza osobników wlatujących lub wylatujących ze szczelin, śpiewających oraz odpoczywających na budynku. Budynek kontrolowano ze wszystkich stron przy użyciu lornetki (10x50). Sprawdzano jak wyglądają szczeliny i dziury w murze, czy nie są zabrudzone odchodami lub czy nie wystaje z nich materiał używany przez ptaki do budowy gniazd (pióra i siano). Wyszukiwano też potencjalne miejsca lęgów, w szczególności szczeliny i otwory w murze lub pod parapetami. Zwracano uwagę na ślady po zeszłorocznych lęgach, np. stare gniazda lub zabrudzenia muru.

Jednocześnie prowadzono inwentaryzację chiropterologiczną. Podczas kontroli poszukiwano zarówno szczelin, w których mogłyby chronić się nietoperze, jak również śladów, jakie mogły pozostawić np. odchody, wytluszczenia na ścianach. W przypadku stwierdzenia wyłącznie odchodów można na podstawie ich struktury i wyglądu oznaczyć rodzaj, a niekiedy nawet gatunek nietoperza oraz w przybliżeniu oszacować liczbę osobników korzystającą z danego schronienia.

Remont budynku będzie obejmować:

- docieplenie ścian zewnętrznych budynku pierwotnego styropianem,
- docieplenie ścian zewnętrznych budynku rozbudowanego,
- docieplenie ścian zewnętrznych piwnic powyżej gruntu,
- docieplenie stropu nad częścią zewnętrzną styropianem,
- docieplenie stropodachu budynku pierwotnego styropapą,
- docieplenie stropodachu budynku rozbudowanego styropapą.

Inwentaryzacja została przeprowadzona przez firmę MURINUS TOMASZ GOTTFRIED z siedzibą we Wrocławiu na podstawie zlecenia z dnia 16.02.2024 roku dla Gminy Zgorzelec siedzibą przy ul. Tadeusza Kościuszki 70. Celem inwentaryzacji było wykonanie ekspertyzy ornitologiczno – chiropterologicznej w ramach projektu „Modernizacja energetyczna budynków Urzędu Miasta w Zgorzelcu i Urzędu Gminy Zgorzelec”.

6011

3. Wyniki

Ptaki.

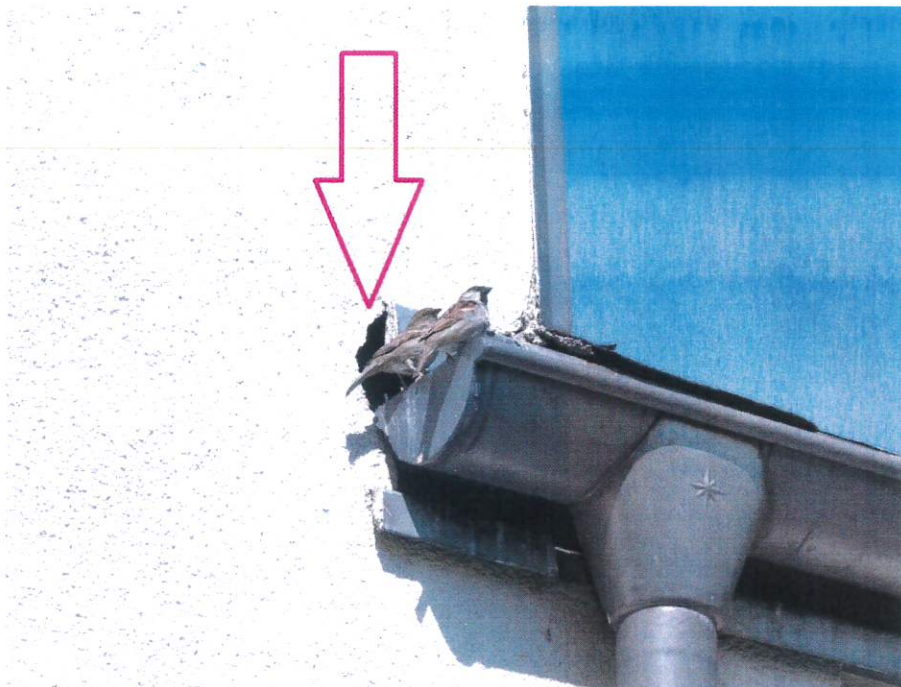
Podczas prowadzonej inwentaryzacji ptaków **stwierdzono na budynku 1 gatunek lęgowy i ślady po zeszłorocznych** lęgach drugiego. W elewacji budynku i pod blaszanymi wykończeniami dachu gniazdowały 3 pary wróbla domowego *Passer domesticus* (Ryc. 1, 2, 3, 4, 5). Na tylnej (wschodniej) ścianie stwierdzono we wnękach okiennych ślady po 6 gniazdach jaskółek oknówek *Delichon urbicum* (Ryc. 6 i 7). Jaskółki gniazdowały tu w latach 2022-2023. W obrębie wykończeni blaszanych dachu stwierdzono też miejsca mogące stanowić potencjalne schronienia jerzyków *Apus apus*, jednak ze względu na fakt, że przylatują dopiero w maju nie można tego obecnie potwierdzić.

Ryc. 1. Lokalizacje gniazd 2 par wróbla domowego (*Passer domesticus*) w południowo-zachodniej, szczytowej części budynku. 23 IV 2024.

Ryc. 2. Samiec wróbla domowego (*Passer domesticus*) przy gnieździe w pobliżu rynny (wlot do gniazda zaznaczono strzałką). 23 IV 2024.

Ryc. 3. Para wróbli domowych (*Passer domesticus*) siedząca na rynnie przy gnieździe (wlot do gniazda zaznaczono strzałką) 23 IV 2024.

Ryc. 4. Umieszczenie gniazda wróbli domowych (*Passer domesticus*) w zachodniej części elewacji budynku. 23 IV 2024.

Ryc. 5. Ślady gniazdowania wróbli domowych (*Passer domesticus*) w zachodniej części elewacji budynku. 23 IV 2024.

Ponieważ miejsca wybierane przez ptaki nie są dobrze widoczne na elewacji dlatego przedstawiono poniżej zbliżenia miejsc w których są zlokalizowane. Należy też pamiętać, że trwa sezon lęgowy i ptaki mogą zająć kolejne miejsca na elewacji. Nie można też wykluczyć, że jeszcze w tym roku ponownie przystąpią tu do lęgów jaskółki oknówki lub pojawią się jerzyki.

Ryc. 6. Ślady po starych gniazdach jaskółek oknówek (*Delichon urbicum*) we wschodniej części budynku. 23 IV 2024.

Ryc. 7. Ślady po starych gniazdach jaskółek oknówek (*Delichon urbicum*) we wschodniej części budynku. 23 IV 2024.

Zagrożenia:

- Termomodernizacja spowoduje zniszczenie co najmniej 3 miejsc gniazdowania wróbli domowych – gatunku chronionego. Na zniszczenie miejsc lęgowych (siedlisk) wymagane jest uzyskanie zezwolenia od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu.
- Zniszczeniu mogą ulec również dwa potencjalne miejsca lęgowe jerzyków w szczelinach elewacji.

Zalecenia:

- Przed zniszczeniem miejsc lęgowych możliwe jest po zakończeniu lęgów i konieczne będzie uzyskanie **zezwolenie na zniszczenie siedlisk chronionych gatunków ptaków od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska** we Wrocławiu, który określi warunki na jakich będzie ono wydane.
- Ze względu na zniszczenie miejsc lęgowych ptaków konieczne będzie zastosowanie **działań kompensacyjnych w postaci montażu nowych budek** umożliwiających ptakom lęgi. Zabezpieczy to również nową elewację przed niszczeniem przez ptaki, które będą chciały się dostać do swoich poprzednich miejsc gniazdowania. Z zgodnie z zasadami za każde zniszczone miejsce należy zapewnić dwa nowe miejsca gniazdowe. Zaleca się montaż:
 - 4 trocinobetonowych budek dla jerzyków (szczyt tylnej ściany – ściana wschodnia)
 - 2 podwójnych trocinobetonowych budek dla wróbli (ściana szczytowa i tylna)
 Proponowane miejsca lokalizacji budek przedstawiono na rycinie 8 i 9. Wmontować je można w warstwę termoizolacyjną (Ryc. 10, 11) stosując cienką warstwę izolacji pomiędzy budką i ścianą. Budki można z zewnątrz zaimpregnować i pomalować w kolorze elewacji (Ryc. 14 i 15).
- Prace powinny być **rozpoczęte od wschodniej i północnej ściany gdzie nie stwierdzono lęgów**.
- Zabezpieczyć kosze do rur spustowych rynien przed wpadaniem do nich ptaków np. gęstą siatką jak jest to wykonane obecnie.

Ryc. 8. Propozycja lokalizacji budki dla wróbli na ścianie szczytowej - zachodniej.

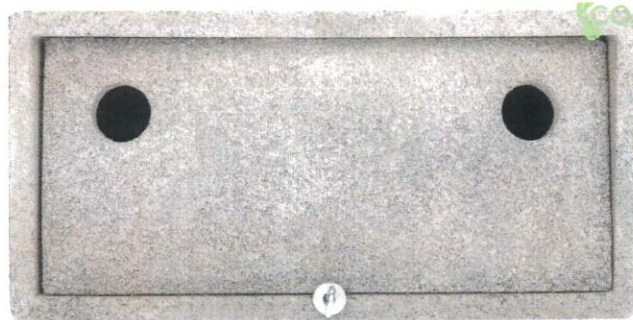
Ryc. 9. Propozycja lokalizacji budek dla jerzyków (czerwona strzałka) i wróbli (niebieska strzałka) na tylnej (wschodniej) ścianie szczytowej.

Ryc. 10. Przykład montażu budek dla wróbli trocinobetonowych w warstwie izolacyjnej.

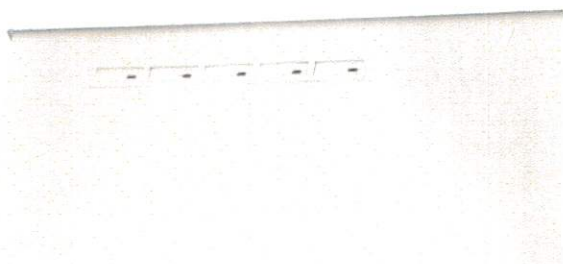
Ryc. 11. Przykład budek trocinobetonowych schowanych częściowo w warstwie izolacyjnej.

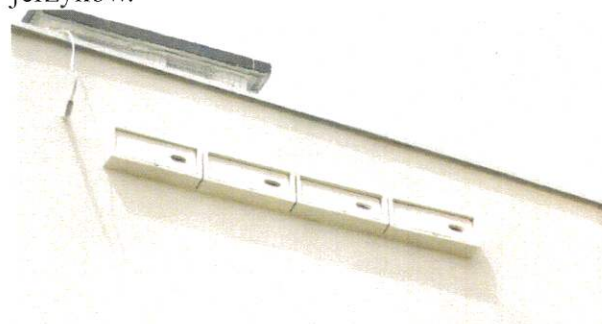
Ryc. 12. Przykład trocinobetonowej budki dla wróbli.

Ryc. 13. Przykład trocinobetonowej budki dla jerzyków.

Ryc. 14. Przykład budek trocinobetonowych schowanych w warstwie izolacyjnej.

Ryc. 15. Przykład budek trocinobetonowych schowanych częściowo w warstwie izolacyjnej.

Nietoperze

W czasie kontroli **nie stwierdzono obecności nietoperzy jak i ich siedlisk**. Na dachu i elewacji nie znaleziono też potencjalnych kryjówek w postaci szczelin lub otworów mogących stanowić stałe schronienia nietoperzy (Ryc. 16 i 17). Nie znaleziono żadnych śladów mogących wskazywać na obecność nietoperzy w poprzednich latach (wytluszczeń lub guana). Również skontrolowane przewody wentylacyjne nie nosiły śladów obecności nietoperzy (Ryc. 18), jak i nie stwarzały warunków by stać się potencjalnymi ich siedliskami. Okna do piwnic są zabezpieczone (Ryc. 19), co uniemożliwia wykorzystywanie piwnic w okresie zimowym.

Wnioski:

Planowane w 2024 r. prace dotyczące termomodernizacji elewacji budynku nie będą stanowić zagrożenia dla chronionych gatunków nietoperzy. Niemniej w przypadku ich pojawienia w czasie prac skontaktować się z chiropterologiem w celu przeniesienia ich w bezpieczne miejsce.

Ryc. 16. W obrębie dachu nie znaleziono miejsc wykorzystywanych przez nietoperze.

Ryc. 17. Pod parapetami i wykończeniami blaszanymi dachu nie ma szczelin mogących być schronieniami nietoperzy.

Ryc. 18. W przewodach wentylacyjnych nie stwierdzono śladów obecności nietoperzy lub ptaków.

Ryc. 19. Wszystkie okna piwnic były zabezpieczone.

Podsumowanie

Podczas prowadzonej inwentaryzacji ptaków **stwierdzono na budynku 1 gatunek lęgowy i ślady po zeszłorocznych** lęgach drugiego. W elewacji budynku i pod blaszanymi wykończeniami dachu gniazdowały 3 pary wróbla domowego. Na tylnej (wschodniej) ścianie stwierdzono we wnękach okiennych ślady po 6 gniazdach jaskółek oknówek. W obrębie wykończeni blaszanych dachu stwierdzono też miejsca mogące stanowić schronienia jerzyków, jednak ze względu na fakt, że przylatują dopiero w maju nie można tego obecnie potwierdzić.

W czasie kontroli **nie stwierdzono obecności nietoperzy jak i ich siedlisk**. Na dachu i elewacji nie znaleziono też potencjalnych kryjówek w postaci szczelin lub otworów mogących stanowić stałe schronienia nietoperzy. Nie znaleziono żadnych śladów mogących wskazywać na obecność nietoperzy w poprzednich latach (wyłuszczeń lub guana). Okna do piwnic są zabezpieczone, co uniemożliwia wykorzystywanie piwnic w okresie zimowym.

Przed zniszczeniem miejsc lęgowych konieczne będzie uzyskanie **zezwolenia na zniszczenie siedlisk chronionych gatunków ptaków od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska** we Wrocławiu, który określi warunki na jakich będzie ono wydane. Ze względu na zniszczenie miejsc lęgowych ptaków konieczne będzie zastosowanie **działań kompensacyjnych w postaci montażu nowych budek** umożliwiających ptakom lęgi w postaci 4 trocinobetonowych budek dla jerzyków i 2 podwójnych trocinobetonowych budek dla wróbli. Prace powinny być **rozpoczęte od wschodniej i północnej ściany gdzie nie stwierdzono lęgów**.

"Murinus"

Tomasz Gottfried

51-206 Wrocław, ul. Wilanowska 77/13

R: 891480599 NIP: 887-154-82-19

Tomasz Gottfried